

2. Американские индейцы: земля, природные ресурсы и самоопределение. Выдержки из книги Джека Аттера, 1994: «Американские индейцы – ответы на вопросы сегодняшнего дня» [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: http://www.npolar.no/ansipra/russian/Items/Indians_2_R.html
3. Стельмах В. Г. История организации «Движение американских индейцев» / В. Г. Стельмах // Америка после Колумба: взаимодействие двух миров. – М.: Наука, 1992. – 271с.
4. Судьба индейцев. Все о положении индейцев сегодня. 18 июля 2007 [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://vybory.org/articles/743.html>
5. American Indian Movement. Grand Governing Council [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.aimovement.org/>
6. Native Peoples Magazine: Fall 1999 Article page #2, «Alcatraz, Indian Land» by Ben Winton [Electronic resource] – Mode of access: http://siouxme.com/lodge/alcatraz_np.html.
7. Священна спадщина індіанців. [Електронний ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://honchar.org.ua/p/svyaschenna-spadschyna-indiantsiv/>
8. Барна І. М. Етнічний аспект взаємодії в системі "суспільство – ландшафт"/ Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Подільські читання. Епоха природничих досліджень Поділля: історія, теорія, практика». – Кам'янець-Подільський, 2018. – С.221.

Веррик У.

Науковий керівник – доц. Барна Ірина Миколаївна

СИСТЕМА ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕСКІМОСІВ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Актуальність дослідження. На даний час суспільство здійснило великий вплив на навколишнє середовище і дуже часто цей вплив набуває негативних рис. Життєзабезпечення ескімосів у минулому не мало таких екологічних наслідків як сьогодні. Тому важливо знати та розуміти різницю між стилем і способом життя цього народу в сучасному світі та у минулих роках для вирішення сучасних екологічних проблем.

Праці з подібної проблематики можна знайти у наукових працях здебільшого зарубіжних вчених, зокрема, К. Флінера, який розглядав проблеми життя народів Арктики, Г. Хакслі, С. Мітінюї, О. Черненко та ін.

Метою дослідження є вивчення впливу на довкілля системи життєзабезпечення та природокористування на прикладі етнічної спільноти ескімосів.

Завданнями дослідження є аналіз національних атрибутів повсякденного життя ескімосів впродовж періоду їхнього формування у різних його аспектах з точки зору впливу на навколишнє середовище.

Сьогодні поселення ескімосів розташовуються на двох континентах, які розділяє Берингова протока – Північна Америка і Євразія.

Життя в екстремальних умовах північних широт багато в чому визначило специфіку матеріальної і духовної культури народів Півночі. Матеріальна культура північних народів характеризується високою пристосованістю до суворих природних умов [2]. Люди проявляли виняткову винахідливість в улаштуванні свого життя, в умілому використанні природних ресурсів. Предмети матеріальної культури максимально відповідали своєму призначенню видобутку звіра, або риби, збереженню тепла, захисті від холоду, вітрів, тощо. Коли розглядається питання про культуру народу, то сюди входить сукупність досягнень людей у виробничому, суспільному і інтелектуальному відношенні. При цьому, надзвичайно цікавим є встановлення основних чинників, які чинили найбільш суттєвий вплив на розвиток культури корінного населення Півночі та Сибіру.

Потреби північних народів визначили їхні традиційні заняття і культурно-господарський тип. Господарство північних народів диктувалося їх потребами та інтересами. Основними видами господарства були оленярство, полювання, рибальство і морський промисел (звіробійний). У деяких спостерігався змішаний тип господарства (рибальство і морський промисел, оленярство і полювання) [3].

Спілкуючись з природою протягом тисячоліть, народи Півночі накопичили певний досвід, поняття, уявлення про навколишнє життя. Об'єднавши свої зусилля, свої думки і бажання, їхні далекі предки стали разом дбати про щоденні потреби, про те, як вижити в

постійній боротьбі з голодом, холодом, хворобами і небезпеками, які їх підстерігали на кожному кроці; разом полювали, збирали плоди, ловили рибу [5].

У кінці XIX - початку XX ст. ескімоси жили ще в умовах первісної общини. Роду в ескімосів в цей час вже не було. Основною соціальною одиницею було стійбище. Майже всі його мешканці були пов'язані між собою спорідненістю.

Природні умови життя етнічних спільнот знаходять відбиток, насамперед, у типі національного житла, матеріалах, з яких його будували, а також способі зведення [1]. У випадку ескімосів природно-географічні ресурси та кліматичні умови існування виявляють риси екстремальності, тому ескімоси будували два типи житла: зимове і літнє. Одним з найдавніших типів зимового житла, поширеному в минулому по всій території розселення ескімосів, була кам'яна споруда з заглибленою в землю підлогою.

У центральних районах американської Арктики ці кам'яні житла змінилися сніговими хатинами – іглу, які зводять до теперішнього часу. На Алясці ескімоси жили в чотирикутних напівземлянках з основою з дерева. У районі Берингової протоки ескімоси влітку жили не в наметах, а в легких дерев'яних будинках [6].

Типовий ескімоський одяг століттями виготовляли у відповідності до умов холодного клімату. Тепла оленьча шерсть, з якої його шиють, і глухий покрій чудово захищають тіло від холоду, вітру і вологості. Одяг шили і підганяли з таким розрахунком, щоб ніде не піддувало. Обов'язковим є пришитий капюшон, лише парки тихоокеанських ескімосів і алеутів шили без них (фото 1).

Раніше ескімоси їли те, що їм вдавалося добути полюванням, або рибальством. Тепер вони купують деякі продукти. Майже єдиною їх їжею було, а частково і зараз залишається, м'ясо морських тварин, а також оленів. Його їдять у вареному, сушеному і сирому вигляді.

Ягоди і їстівні коріння займали і займають незначне місце в харчуванні ескімосів.

Фото. 1. Традиційний зимовий одяг родини ескімосів.

Не лише національне житло і одяг були обумовлені умовами життя ескімосів, але й етнічна кухня, в якій переважали м'ясні страви. М'ясо морських тварин дуже багате вітамінами

і добре захищає від цинги. М'ясна дієта звільняє ескімосів від необхідності спеціально

добувати сіль, оскільки в м'ясі вона міститься в достатній кількості. Переважання в раціоні м'яса відповідало вимогам клімату, зокрема, для компенсування енергетичних затрат організму на підтримання постійної температури тіла.

Перехід ескімосів під європейським впливом від м'яса до вівсяних коржиків, чаю з цукром і консервів шкідливо позначився на їхньому здоров'ї. Характерною рисою ескімоської дієти є значне споживання води і повна відсутність алкогольних напоїв, які у ескімосів з'явилися після приходу європейців.

Проникнення в середовище корінних для найвищих широт північної півкулі народів, якими є ескімоси, канадців, американців чи росіян супроводжувалось змінами їхнього побутування, а також природокористування. Попри подолання безграмотності серед ескімосів, чинна влада трансформувала господарство спільноти. На зміну лімітованим потребам фізичного виживання ескімосів прийшов морський звіробійний промисел. Звіробійні станції, які ставали місцем праці мешканців Півночі, забезпечували значно більші обсяги вилуку морського звіра задля цінного м'ясом, що почало виснажувати природо-ресурсний потенціал океану. З часом проникнення «цивілізації» в етнічне середовище ескімосів позначилось змінами способу життя, традиційного одягу, етнічної кухні, а відтак, спричинило часткову втрату етнічної самобутності, яка визначалась також і гармонійним за своєю суттю природокористуванням.

Отож, з вище викладеного, бачимо наскільки сильно змінився стиль життя даного народу з плином часу. Можна спостерігати й наслідки таких змін для природного середовища їх життя, зокрема, щодо біотичних ресурсів, якості водних. Все більше і більше ескімоси запозичують норми життя в інших народів і через це страждають водні об'єкти, ґрунти, повітря, знищуються види рослин, винищується велика кількість тварин, особливо морських, які в сучасному світі виявились найбільш екологічно вразливими.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барна І. М. Етногеографічне дослідження регіону (на матеріалах Тернопільської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.: спец. 11.00.02 "Економічна і соціальна географія" / Барна Ірина Миколаївна – Львів, 2005. – С.7.
2. Барна І. М. Традиційне природокористування народів холодних поясів у контексті концепції сталого розвитку / Ірина Миколаївна Барна. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – 2015. – С. 271–273.
3. Сучасне життя ескімосів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://04.com.ua/narody-sibiri/3359-sovremennaja-zhynz-eskimosov.html>.
4. Матеріальна культура народів Півночі та Сибіру і їх побут [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://stud.com.ua/28493/pedagogika/materialna_kultura_narodiv_pivnochi_sibiru_pobut.
5. Народність, розділена крижаною завісою Росії та США [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/09/150902_eskimos_ice_curtain_hk.
6. Одяг, їжа ескімосів. Суспільний лад [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://04.com.ua/amerika/2759-eda-eskimos.html>.

Веррик У.

Науковий керівник – доц. Барна Ірина Миколаївна

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ АЕС

Сучасному суспільству для підтримання життя потрібна велика кількість енергії, 30% якої в Україні забезпечують АЕС. Проте атомні електростанції (АЕС) мають також негативний вплив на довкілля, який несе за собою певні наслідки. Тому дуже важливо розуміти принципи функціонування АЕС, щоб оцінити їхній вплив на стан і якість природного навколишнього середовища. Критичні наслідки функціонування окремих АЕС обумовили актуальність дослідження, його тему і мету.

Метою дослідження є аналіз та оцінка екологічних наслідків функціонування підприємств атомної енергетики на прикладі Рівненської АЕС.

Завданнями є дослідження існуючих та потенційних впливів АЕС на окремі компоненти довкілля, зокрема, водні ресурси, атмосферне повітря.